

Reform af gudstjenesten i sigte?

Af Georg Klinting, organist og pastor emeritus

Kronik lagt på nettet den 9. maj 2019

En officiel rapport er på vej om folkekirkens gudstjeneste. Den er måske udkommet, når dette læses. Rapport eller ej, så er det på tide, at frihed og fasthed kommer til at gå ordentligt hånd i hånd, når det gælder folkekirkens gudstjenestevirksomhed.

Den gældende autoriserede højmesseordning udmærker sig ved, at den foreskriver i mindste detalje, hvad præst og menighed skal foretage sig, når der er højmesse. Der er anvisninger på, hvornår menigheden rejser sig op, og det er dikteret, hvilke tekster præsten skal læse den pågældende helligdag. I virkeligheden har ordningen langt hen sat præst og menighed under administration. De ansvarlige bag kirkens alterbog har øjensynligt set det som et mål at sikre så ensartet og genkendelig en højmesse som muligt i landets kirker.

Ved siden af højmassen har folkekirken imidlertid en bred vifte af ikke-autoriserede gudstjenesteformer, hvor der ikke er bestemte anvisninger på, hvad præst og menighed må eller ikke må. Her er den liturgiske frihed nærmest ubegrænset. Her kan der uden videre bedes andre bønner end de sædvanlige, og der kan inddrages andre bibeltekster end de tekster, der findes i alterbogen. Så snart en gudstjeneste ikke er en højmesse, kan næsten alt lade sig gøre.

Den menige kirkegænger går næppe så meget op i, om en gudstjeneste har status som højmesse eller ej. Det er den konkrete oplevelse i kirken, der tæller. Vellykket er den gudstjeneste, der har 'liturgisk nerve', og hvor det liturgiske forløb opleves som forståeligt, vedkommende og opløftende. Det kendetegner den vellykkede gudstjeneste, at den er gedigen i form og indhold og båret af lidenskab i udførelsen.

Den skarpe sondring mellem højmesse og ikke-højmesse har overlevet sig selv. Der er brug for en ny gudstjenesteordning, der kan være samlende og retningsgivende for alle slags gudstjenester i folkekirken. Den efterlyste ordning skal respektere, hvad der fra gammel tid har været det bærende i en luthersk gudstjeneste, men samtidig skal den også respektere præstens overordnede ansvar for den konkrete gudstjenestes form og indhold. Ordningen skal forudsætte som en given sag, at folkekirkens præster har viljen og evnen til at forvalte dette ansvar.

Som gammel i faget har jeg gjort mig nogle tanker om, hvordan en gudstjenesteordning efter disse retningslinier kunne se ud. Resultatet er blevet dette forslag til en vejledende standardliturgi for folkekirkens gudstjeneste:

Vejledende standardliturgi

I - Indledning (menighedens samling)

1. Menigheden samles

Klokkringning efter stedets skik.

Eventuelt et par ord ved præsten om gudstjenestens form og indhold.

Eventuel indøvelse af ny salme ved organist og kirkesanger/kirkekor.

Musik, der åbner gudstjenesten.

2. Påkaldelse af Helligånden

Indgangsbøn eller anden påkaldelse af Helligåndens nærvær.

Første salme (lovsang).

3. Bekendelse af troen

Liturgisk hilsen (hilsen med svar eller den apostolske hilsen uden svar).

Den apostolske trosbekendelse siges eller synges (lejlighedsvis en anden bekendelse).

Eventuelle dåbshandlinger placeres her.

II - Ordet

4. Forberedelse

Præsten beder en bøn, der lægger op til dagens forkyndelse. (Præsten kan bruge en eksisterende bøn eller selv formulere en ny).

Anden salme.

5. Skriftlæsning og prædiken

Præsten eller en af menigheden læser dagens bibeltekst, eventuelt med en kort introduktion. Præsten prædiker derefter med afsæt i den netop oplæste tekst, dog således at også andre bibeltekster efter behov kan inddrages i prædikenen.

Ved særlige gudstjenester (eksempelvis 'De ni læsninger') kan prædikenen og de til prædikenen knyttede bønner erstattes af et skønsomt udvalg af tekstlæsninger, bønner, salmer, musikalske indslag m.v.

6. Opsamling

Præsten beder en bøn, der afrunder eller sammenfatter dagens forkyndelse. (Præsten kan bruge en eksisterende bøn eller selv formulere en ny).

Tredje salme.

III - Den hellige nadver

Bortfalder, hvis der ikke skal være nadver.

7. Indledning

- Højtidelig åbning med lovsang og helligsang (kan udelades).
- Præsten påkalder Kristi tilstedeværelse i nadvermåltidet (nadverbøn).
- Fadervor ved præst og menighed.
- Præsten proklamerer nadverens indstiftelse (indstiftelsesord).
- Påkaldelse af Kristus som Guds lam (kan forkortes eller udelades).

8. Udførelse

- Der bruges brød (evt. oblater) og vin (evt. alkoholfri vin eller saft).
- Et medlem af menigheden kan bistå præsten med uddelingen.
- Uddelingen kan foregå ved uddeling af brød dyppet i vin (kontinuerlig nadver).
- Uddelingen kan være med eller uden uddelingsord (jvf. "Forslag til alterbog", 1985).

9. Afslutning

- Præsten kan give nadvergæsterne et skriftord eller salmevers med på vejen.
- Præsten slutter med Kristi fredshilsen: "Fred være med jer".
- Eventuelt en bøn til afrunding af nadveren.
- Fjerde salme (takkesalme).

IV - Afslutning (menighedens sendelse)

10. Forbøn

- Menighedens forbøn (kirkebønnen) ledes af en af menigheden eller af præsten.
- Ved gudstjeneste uden dåb og nadver slutter kirkebønnen med fadervor.

11. Velsignelse

- Præsten lyser den aronitiske velsignelse (normalt med trefoldigt amen-svar).

12. Gudstjenestens afrunding

- Femte salme (takkesalme/bortsendelsessalme).
- Kundgørelser ved præsten eller en af kirkens øvrige medarbejdere.

13. Musik

- Musik, der markerer, at gudstjenesten er forbi.
- (Udgangsbønnen er sløjfet ud fra den betragtning, at gudstjenesten i realiteten er færdig, når sidste salme er sunget til ende).

-o-o-o-O-o-o-o

Bemærkninger

På tre punkter er der tale om markant nytænkning:

1. Bibelbrugen er strammet op, idet der ikke længere er mere eller mindre umotiverede tekstlæsninger fra alteret. Som udgangspunkt er der én læsning i gudstjenesten, nemlig den der skal prædikes over. Læsningen kan være den sædvanlige prædiketekst efter alterbogen eller en anden tekst efter præstens valg. Præsten kan dog altid inddrage mere bibelsk stof i prædikenen ved at citere eller genfortælle relevante bibelske passager. Ingen prædikant er således forhindret i at tilføre forkyndelsen al den bibelske fylde og bredde, der måtte være ønskelig.

2. Trosbekendelsen er flyttet til gudstjenestens indledning. Med denne placering kan trosbekendelsen fungere som 'liturgisk indgangsdør'. Når menigheden bekender troen, vedkender den sig det trosgrundlag, som vi går til gudstjeneste på. Trosbekendelsen hører derfor hjemme i gudstjenestens indledning og ikke et vilkårligt sted i liturgien, som tilfældet er i dag.

3. Kirkebønnen er flyttet til sidst i gudstjenesten og således kommet fri af prædikenens skygge. Kirkebønnen skal ikke være en slags forlængelse af præstens prædiken. Den skal være menighedens forbøn for de ikke-tilstedeværende. Forbønnen har derfor sin naturlige plads efter nadveren, således at kirkebønnen kan fremstå som menighedens svar på nadverens forkyndelse af nådens og kærlighedens fællesskab med Kristus. Flytningen lægger i øvrigt op til, at kirkebønnen kan gives en form, der inddrager menigheden i kirkebønnens ordvalg og liturgiske udførelse.

Til sidst et par ord om menighedens salmesang. Jeg foreslår en arbejdsdeling mellem præst og organist, således at præsten vælger de salmer, der skal synges, medens organisten vælger de melodier, der skal benyttes. En sådan arbejdsdeling lægger op til et tæt samarbejde mellem præst og organist, hvilket turde være en afgørende forudsætning for, at nye salmer og/eller nye melodier kan introduceres med held i gudstjenesten. Salmesangen og dens fornyelse er imidlertid et selvstændigt emne, der falder uden for rammerne af denne artikel.